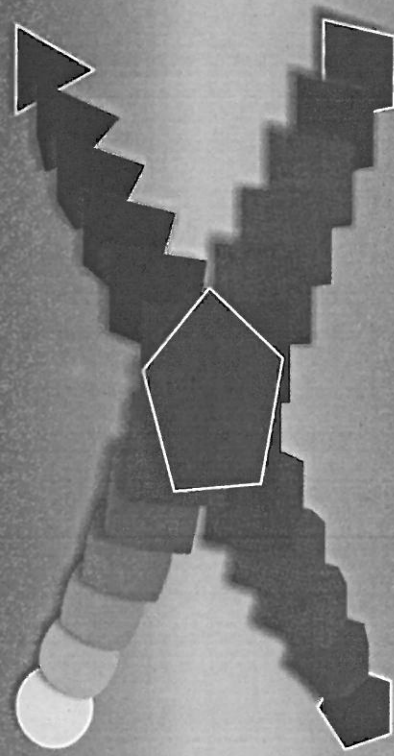

AGNIESZKA HERDAN
LIDIA ANTOLAK

POŁĄCZENIA PRZEDSIĘBIORSTW

teoria i praktyka

UNIwersytet Jagielloński
Instytut Ekonomii i Zarządzania

AGNIESZKA HERDAN
LIDIA ANTOLAK

**POŁĄCZENIA PRZEDSIĘBIORSTW
TEORIA I PRAKTYKA**

Naszym Rodzicom

KRAKÓW 2005

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Część pierwsza	
Rozdział pierwszy: Istota i klasyfikacja połączeń przedsiębiorstw	15
1. Definicja połączeń przedsiębiorstw	15
2. Klasyfikacja połączeń przedsiębiorstw	18
3. Ewolucja procesów łączenia się przedsiębiorstw – fale fuzji	21
Rozdział drugi: Przesłanki połączeń przedsiębiorstw	31
1. Połączenia przedsiębiorstw jako forma wzrostu przedsiębiorstw	31
2. Motywy nabywcy w transakcjach łączenia się przedsiębiorstw	34
3. Motywy sprzedawcy w transakcjach fuzji i przejęć	39
4. Obrona przed połączeniem	41
Rozdział trzeci: Etapy łączenia się przedsiębiorstw	45
1. Wprowadzenie	45
2. Faza przygotowawcza	46
3. Faza negocjacyjna	54
4. Połączenie	55
5. Faza integracyjna	56
6. Rola firm doradczych w procesach łączenia się przedsiębiorstw	59
Rozdział czwarty: Prawne uwarunkowania zawierania transakcji łączenia się przedsiębiorstw	65
1. Połączenie spółek a Kodeks spółek handlowych	65
1.1. Ogólne warunki i tryb łączenia się spółek	65
1.2. Modelowe postępowanie łączeniowe	67
1.3. Uproszczone postępowanie łączeniowe	72
2. Regulacje prawa antymonopolowego	74
2.1. Cele i zakres regulacji antymonopolowej	74
2.2. Kontrola koncentracji	76
2.3. Uprawnienia urzędu ochrony konkurencji i konsumentów	78
3. Regulacje prawa o publicznym obrocie papierami wartościowymi	80
3.1. Cel ograniczeń w obrocie akcjami spółki publicznej	80
3.2. Zasady nabywania znacznych pakietów akcji spółek publicznych	80
4. Połączenia w świetle ustawy o rachunkowości	82
4.1. Metody rozliczania połączeń spółek	82
4.2. Tryb rozliczania połączeń metodą nabycia	86
4.3. Tryb rozliczania połączeń metodą łączenia udziałów	89
5. Skutki podatkowe fuzji i przejęć	90
5.1. Podstawowe zasady prawa podatkowego	90
5.2. Opodatkowanie spółki przejmującej	91

5.3. Opodatkowanie spółki przejmowanej	93
5.4. Skutki podatkowe dla wspólników łączących się spółek	93
Rozdział piąty: Metody wyceny przedsiębiorstw	
1. Klasyfikacje metod wyceny przedsiębiorstw	97
2. Majątkowe metody wyceny przedsiębiorstw	102
2.1. Metoda wartości aktywów netto	102
2.2. Metoda odtworzenia	103
2.3. Metoda likwidacyjna	104
3. Dochodowa wycena przedsiębiorstwa	105
3.1. Istota wyceny dochodowej	105
3.2. Wyznaczanie przepływów pieniężnych	108
3.3. Horyzont czasowy prognozy	110
3.4. Szacowanie poziomu stopy dyskontowej	112
4. Mieszane metody wyceny przedsiębiorstw	116
4.1. Ogólna charakterystyka metod mieszanych	116
4.2. Metody oparte na wartości średniej	117
4.3. Metody oparte na wartości majątku i reputacji	118
4.4. Metody uwzględniające odpisy od wartości reputacji	119
5. Metody wyceny oparte na podejściu porównawczym	121
5.1. Istota i uwarunkowania metod porównawczych	121
5.2. Rodzaje metod porównawczych	122
6. Zalety i wady poszczególnych grup metod wyceny	124

Rozdział szósty: Pomiar efektów łączenia się przedsiębiorstw

- efekt synergii	125
1. Pojęcie efektu synergii	125
2. Klasyfikacja efektów synergii	125
3. Proponowane metody pomiaru efektu	129
3.1. Pomiar globalnego efektu synergii (GES)	129
3.2. Pomiar dziedzinnego efektu synergii	129
4. Etapy pomiaru efektów połączenia	131

Część druga

Rozdział siódmy: Wycena spółki COMPTECH S.A.	145
1. Rynek informatyczny a połączenia	145
1.1. Charakterystyka polskiego rynku informatycznego	145
1.2. Połączenia na rynku informatycznym	147
2. Charakterystyka spółki COMPTECH S.A.	148
3. Majątkowa wycena spółki COMPTECH S.A.	152
4. Dochodowa wycena spółki COMPTECH S.A.	153
4.1. Analiza wyników finansowych	153

4.2. Prognoza rynku i przychodów spółki COMPTECH S.A.	157
4.3. Wycena spółki COMPTECH S.A. metodą DCI	161
Rozdział ósmy: Przykładowy pomiar efektów fuzji	
1. Charakterystyka podmiotów biorących udział w połączeniu	167
1.1. Spółka „FARBICHEM” S.A.	167
1.2. Spółka „CHEMPOL” S.A.	174
2. Porównanie wyników ekonomicznych „FARBICHEM” S.A. i „CHEMPOL” S.A. przed połączeniem	181
3. Przyczyny i cele połączenia „FARBICHEM” S.A. i „CHEMPOL” S.A.	185
4. Zasady połączenia „FARBICHEM” S.A. i „CHEMPOL” S.A.	186
5. Pomiar i ocena połączenia – efekt synergii w „FARBPOL” S.A.	188
5.1. Porównanie zasad rachunkowości łączących się podmiotów z zasadami przyjętymi w nowopowstałej jednostce	188
5.2. Globalny efekt synergii w „FARBPOL” S.A.	191
5.3. Dziedzinnowy efekt synergii w spółce „FARBPOL” S.A.	192
5.4. Ocena połączenia spółek „FARBICHEM” S.A. i „CHEMPOL” S.A.	200
Aneks	203
Bibliografia	243

WSTĘP

Zaostrzająca się konkurencja, będąca wynikiem globalizacji gospodarki światowej oraz ściśle z nią związaną liberalizacją przepływu kapitałów, towarów, usług oraz ludzi, wywołała gwałtowne zmiany struktur gospodarczych, zarówno w krajach wysoko rozwiniętych, jak i rozwijających się. Nasilenie się w ostatnich latach procesów globalizacyjnych sprawia, że coraz częściej podmioty gospodarcze podejmują działania integracyjne mające na celu uniknięcie wyższych zysków, a w konsekwencji maksymalizację stopy zwrotu zainwestowanego kapitału.

Transakcje łączenia się przedsiębiorstw towarzyszą gospodarce światowej już od zarania przedsiębiorczości. Początkowo dochodziło do łączenia się przedsiębiorstw w ramach pojedynczych miast czy regionów. Jednak wraz z rosnącym uprzemysłowieniem Europy Zachodniej i Ameryki Północnej procesy te zaczęły przekraczać poza granice jednego kraju. W ślad za postępującą globalizacją nastąpiła dalsza intensyfikacja transakcji na skalę międzynarodową.

Powszechnie panuje przekonanie, że na obecnym etapie rozwoju gospodarczego nie istnieją właściwie granice rozwoju przedsiębiorstw, czego przejawem jest coraz szybszy rozwój przedsiębiorstw międzynarodowych. Jest to wynikiem intensywnego postępu technologicznego, coraz nowszych rozwiązań w zakresie organizacji i zarządzania, jak również pojawiania się nowoczesnych instrumentów finansowych.

Podstawowym założeniem, na jakim opierają się decyzje o połączeniu, jest dążenie do osiągnięcia nowego lub wzmocnionego efektu w stosunku do tych, które byłyby uzyskane przez jednostki działające oddzielnie, czyli wykorzystanie efektu synergii. Dodatni wpływ połączenia firm powinien przejawiać się we wzroście efektywności jednostki połączonej. Natomiast jego brak lub negatywne skutki wywołane niewłaściwym wykorzystaniem dostępnych zasobów, mogą doprowadzić do zmniejszenia produktywności nowopowstałej jednostki. Jeśli zjawiska te będą występować w większości połączonych przedsiębiorstw, mogą mieć negatywny wpływ na produktywność danej gospodarki jako całości.

Planowane korzyści wynikające z łączenia się dwóch lub więcej jednostek gospodarczych nie przesądzają jednak o sukcesie tego przedsięwzięcia. Istnieje wiele warunków, które muszą zostać spełnione, aby połączenie zakończyło się powodzeniem, bowiem wzrost wartości przedsiębiorstwa powstałego po połączeniu, który jest głównym celem połączenia, a który nie jest możliwy do osiągnięcia bez połączenia, wymaga opracowania bardzo szczegółowej strategii oraz precyzyjnych działań.

Decyzje o połączeniu przedsiębiorstw są jednymi z najbardziej złożonych procesów. Obejmują one różnicowane aspekty działalności przedsiębiorstwa; sferę

prawną, finansową, inwestycyjną, księgową, podatkową, personalną itd. Uczestniczenie w tych procesach wymaga więc ogromnej wiedzy, wycucia i doświadczenia.

Rozwój rynku kapitałowego w Polsce, liberalizacja zasad prowadzenia działalności gospodarczej, członkostwo w Unii Europejskiej niosą za sobą nasilenie się procesów łączenia się przedsiębiorstw w naszym kraju. Polskie przedsiębiorstwa podlegają takim samym regułom gry jak firmy działające w rozwiniętych gospodarkach rynkowych.

W książce postanowiono poruszyć podstawowe zagadnienia, z jakimi spotykają się osoby biorące udział w transakcjach połączeniowych. Tak zarysowany cel oraz logika procesu łączenia znalazły swoje odbicie w konstrukcji pracy, która składa się z ośmiu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym dokonano systematyki pojęć związanych z łączeniem się przedsiębiorstw oraz zaprezentowano rozwój transakcji połączeniowych od ich pojawienia się, aż do chwili obecnej.

Połączenia przedsiębiorstw, będące efektem rosnącej konkurencji oraz zmieniających się warunków prowadzenia działalności gospodarczej, stają się motorem rozwoju. Jednak każda z transakcji jest zawierana w oparciu o inne przesłanki. Dlatego w rozdziale drugim skoncentrowano się na przyczynach, jakie skłaniają menedżerów, akcjonariuszy, inwestorów do zawierania tego typu transakcji. Omówiono także długo- i krótkoterminowe strategie obrony przed połączeniem.

W rozdziale trzecim analizie poddano etapy procesu łączenia się przedsiębiorstw. Ze względu na złożoność tych działań zwrócono uwagę na rolę, jaką pełnią instytucje doradcze w tych procesach.

Nieodzownymi warunkami, jakie należy uwzględnić w trakcie podejmowania decyzji o połączeniu, są wymogi prawne rynku, na którym zawierana jest transakcja połączeniowa. To skłoniło autorki do zaprezentowania w czwartym rozdziale rozważań dotyczących uwarunkowań prawnych zawartych w kodeksie spółek handlowych, prawie o ochronie konkurencji i konsumentów oraz prawie o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Niezbędne okazało się także zwróceniu uwagi na aspekty księgowe i podatkowe.

Ponieważ wycena łączących się podmiotów jest jedną z najistotniejszych faz transakcji połączeniowej, dlatego rozdział piąty poświęcono metodom służącym określeniu wartości przedsiębiorstwa. Dokonano w nim analizy zarówno podejścia majątkowego, jak i dochodowego w odniesieniu do wartości firmy, oraz omówiono zasady wykorzystywania metod mieszanych oraz mnożnikowych. Porównano także wszystkie grupy metod pod kątem możliwości ich stosowania, bowiem właściwy dobór metod wyceny oraz prawidłowe jej przeprowadzenie jest jednym z kluczowych elementów każdego procesu połączeniowego.

W rozdziale szóstym przedstawiono jedno z możliwych podejść do pomiaru i oceny efektów transakcji łączenia się przedsiębiorstw. Zdefiniowano i poddano klasyfikacji podstawowe cele każdego połączenia – efekty synergii. W dalszej części rozdziału zaprezentowano indywidualne podejście do możliwych sposobów pomiaru efektów połączenia oraz omówiono etapy tego pomiaru.

Uzupełnieniem rozważań zawartych w pierwszej części książki są praktyczne przykłady omówione w dwóch ostatnich rozdziałach. W rozdziale siódmym zaprezentowano wycenę spółki w ujęciu majątkowym i dochodowym. Wartość firmy została ustalona w oparciu o metodę ewidencyjnej wartości aktywów netto oraz metodę zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Rezultaty wyceny poddano krytycznej ocenie, mającej na celu rozstrzygnięcie, która z zastosowanych metod jest bardziej miarodajna i wiarygodna.

Rozdział ósmy natomiast pokazuje praktyczny pomiar efektu połączenia w oparciu o metody zaprezentowane w rozdziale szóstym. Przedstawiono przesłanki, na podstawie których podjęto decyzję o połączeniu. Przyjęto również okres badawczy dwuletni – po przeprowadzeniu transakcji – w którym dokonano pomiaru analizy i oceny jej efektów.

Z transakcjami łączenia się przedsiębiorstw wiąże się tak liczna gama problemów, że poruszanie wszystkich w jednym opracowaniu jest niemożliwe. Dlatego celem książki jest ukazanie tylko wybranych zagadnień wiążących się z tymi procesami. Jeśli któryś z zaprezentowanych w niej problemów szczególnie zainteresuje Czytelnika, to być może zamieszczone źródła literaturowe umożliwią mu znalezienie odpowiedzi na pytania rodzące się w trakcie lektury niniejszego opracowania. Jeśli rozważania zawarte w książce zainspirują Czytelnika do dalszych poszukiwań, to cel, jaki postawiły sobie autorki, zostanie zrealizowany.